

Особливості клубної форми організації рекреаційно-оздоровчих занять дітей дошкільного віку

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз дослідження цієї проблеми. Фахівці вказують, що система фізичного виховання дітей дошкільного віку функціонує недостатньо ефективно, та відзначають необхідність її вдосконалення як у плані традиційно використовуваних, так і впровадження нових засобів, форм і методів занять фізичними вправами [2, 5, 7]. Потрібно зауважити, що, на думку багатьох дослідників [1, 4, 7, 9], одним з основних засобів гармонійного розвитку дитини, формування позитивного ставлення до оточення, довкілля, оптимального емоційного стану є рухливі та спортивні ігри. Поява значної кількості дитячих футбольних клубів зумовлена низкою причин, а саме: інтересом дітей і батьків до занять цим видом оздоровчо-рекреаційної рухової активності, забезпеченням можливості емоційного, творчого самовираження, нервово-психічної розрядки, отримання дітьми задоволення від занять, формування рухової культури: культури тіла, рухів, тілесного здоров'я; розумної організації дозвілля, розваг, комунікативної компетентності в межах неформального спілкування; самовдосконалення; ведення здорового способу життя [2]. Вагомий внесок у привабливість занять – різноманіття занять, сучасних методів і форм їх проведення, у тому числі й за допомогою зовнішніх атрибутів: модного спортивного одягу, аксесуарів, нового, гарного, сучасного обладнання, що так різко відрізняється від наявного інвентарю в дитячому навчальному закладі. Атмосфера доброзичливості, підвищеної уваги та поваги до кожного, хто займається, незалежно від його віку, справляє позитивний психологічний вплив і спонукає їх приходити до дитячих футбольних клубів. Проте рекреаційно-оздоровчого ефекту не завжди можна досягнути через відсутність науково обгрунтованих, розроблених та апробованих програм проведення занять для дітей дошкільного віку. Проблемою також вважаємо відсутність належного контролю за показниками фізичного стану дошкільнят у процесі занять й інших елементів організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності, що зумовлює актуальність теми роботи.

Дослідження проведено відповідно до плану наукової роботи НУФВСУ на 2016–2020 рр. згідно з темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення» (номер держреєстрації – 0116U001630).

Мета статті – визначити особливості клубної форми організації рекреаційно-оздоровчих занять дітей дошкільного віку для підвищення їхньої безпечності та ефективності.

Методи дослідження – аналіз спеціальної науково-методичної літератури, контент-аналіз документальних матеріалів, педагогічні, соціологічні методи.

Виклад основного матеріалу й обгрунтування отриманих результатів дослідження. На сьогодні неможливо уявити виховний процес без уключення дітей у клубну діяльність, організовану на добровільних засадах з урахуванням їхніх інтересів і потреб [8]. Вона створює умови для розвитку їхніх творчих здібностей, для спілкування, самовираження та самоствердження, надає їм можливості для відпочинку й задоволення гедоністичних потреб.

Найбільш поширеними в практиці та, як показує досвід, ефективними у виховному плані вважають групові форми клубної роботи; саме в процесі діяльності об'єднань за інтересами створюються сприятливі умови для створення колективу, з'являється можливість урахувати інтереси й можливості кожного його члена, розвинути індивідуальність дитини [8].

Існує значна кількість клубних об'єднань: власне клуби, гуртки, студії, секції, суспільства [8]. Кожне з них має свої особливості, але всі вони є добровільними об'єднаннями за інтересами. Найбільш поширені типи об'єднань для дітей – клуби. Науковці визначають такі ознаки клубних об'єднань [6, 8], як добровільність уходження в об'єднання, загальнодоступність для будь-якого члена колективу, відносна стабільність його складу, єдність особистої значущості цілей роботи для його учасників, організація його діяльності як колективної, що, звичайно ж, не означає, що в ньому не може бути індивідуальної діяльності.

Визначення ознак об'єднань за інтересами дає змогу сформулювати їхні функції: створення умов для виявлення, задоволення й розвитку інтересів, здібностей і нахилів дітей; надання дітям можливості задовольнити свої потреби в оздоровчій діяльності; організація спілкування дітей за інтересами; надання їм поля діяльності для самовираження, самоствердження, самовиховання; організація відпочинку дітей у вільний час; реалізація їхніх гедоністичних потреб; систематизація вільночасової

діяльності дитячого колективу, надання їй більшої емоційної насиченості.

Як зазначено в дослідженнях І. Петрової [6], клубні форми організації роботи поширені в зарубіжних країнах. У зарубіжному дозвіллезнавстві окреслено два погляди на сутність поняття «клуб»: добровільна організація, що об'єднує людей для спілкування, проведення дозвілля, співпраці, спрямованої на задоволення наукових, спортивних, літературних й інших інтересів; товариство, зібрання осіб зі спільними інтересами та мотиваційно-ціннісними орієнтаціями.

До загальних ознак клубу як добровільної організації належать інституціоналізація, мінімальний набір правил діяльності клубу, динамічність розвитку, послідовність діяльності, спрямованої на досягнення поставленої мети [8]. Характерними ознаками клубу можна визначити організацію активного дозвілля, розваг та відпочинку; спільність інтересів, поглядів, уподобань і, відповідно, спільну діяльність відвідувачів клубу; можливість неформального спілкування; регулярність та оптимальну періодичність зустрічей; добровільність об'єднання; локальність клубного середовища як умову створення власного мікропростору; атмосферу співтовариства; відкритість (вибірковість, система членства, клубна ідеологія, етика, звичаї, традиції) [8].

У процесі міжособистісної взаємодії формуються спільні цінності й традиції клубу, соціально-психологічний клімат, визначається система ролей. Структура клубу уможливорює моделювання та «програвання» різних життєвих ситуацій, що забезпечують поліваріативність ролей для членів клубу, кожен із яких обирає саме ту, яка йому найбільше імпонує.

Членство в клубі мотивується не лише спільністю інтересів. Не останню роль у цьому відіграє можливість самоідентифікації особистості, а також самопрезентації відповідно до особистісних критеріїв. Цей аспект клубної культури актуальний для характеристики клубної атмосфери. Специфічна «ідентичність дозвілля» та «відчуття групової причетності» виявляються не лише в діяльності людей зі спільними інтересами, поглядами, а й у запровадженні багатьма клубами спеціальної форми одягу, символіки, зовнішніх аксесуарів, часто навіть певної манери поведінки й висловлювання [8].

Домінуючими функціями зарубіжних клубів (відповідно до його провідних цілей), як указано в дослідженнях І. В. Петрової [6], рекреаційно-оздоровча, комунікативна, творча, соціальна, пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна, виховна, соціального престижу. Зарубіжний клубний досвід переконує в доцільності класифікації клубів і закладів клубного типу за спектром, змістом діяльності, функціональною ознакою, віковими характеристиками, соціально-демографічними особливостями, напрямом діяльності, предметом захоплення, соціально-культурними умовами, що впливають на функціонування клубу, рівнем функціонування культурно-дозвіллевої сфери, джерелами фінансування.

Системний аналіз типології клубів і закладів клубного типу, проведений І. Петровою [6], засвідчує: у зарубіжних країнах переважають культурно-дозвіллеві заклади клубного типу; нова концепція клубної діяльності формується з урахуванням зростаючої диверсифікації культурно-дозвіллевих інтересів (естетичних, інтелектуальних, соціальних тощо) і проблем щоденного життя індивіда; створюються умови для виникнення різнотипних клубів (рекреативно-розважальних, оздоровчих, спортивно-видовищних); розширюється сфера соціально-культурних установ, що забезпечують функціонування закладів клубного типу (культурно-просвітницькі установи, культурно-побутові комплекси, готельно-туристські заклади).

Клуби проєктують створення сприятливих умов для використання виховних можливостей суспільства в цілому та мікросоціуму зокрема, практичного залучення дітей до активної соціально-культурної творчості, спортивно-оздоровчої, ігрової, художньо-естетичної, релаксаційної діяльності, вибору дозвіллевих занять відповідно до власних потреб та інтересів, збереження й збагачення природного середовища.

За результатами проведених соціологічних досліджень сімей, які мають дітей дошкільного віку, встановлено, що високої популярності набули дитячі футбольні клуби. Тільки в м. Києві існує велика кількість футбольних клубів, які розраховані на дітей від двох років і старших (табл. 1). Вони мають зручне розміщення, пропонують комфортні спортивні приміщення, кваліфікованих наставників, індивідуальний підхід до кожної дитини, захоплюючи тренування в ігровій формі, урахуваючи вік дитини. Заняття спрямовані не лише на фізичний розвиток, оздоровлення, а й дають змогу набути лідерських якостей, командного духу, сприяють соціальній адаптації. У більшості клубів не проводять спеціального відбору дітей до груп, форма організації занять – групова, кількість дітей у групі – від 10 осіб. Тривалість занять становить 45–60 хвилин. Окремі клуби пропонують комплексні заняття, медичний супровід, змішані за складом учасників групи (хлопчики й дівчатка). Зважаючи на високий рівень попиту на такі заняття серед дітей та їхніх батьків, важливим є вивчення досвіду клубної роботи організації занять для дітей дошкільного віку. Як указують дослідники, оздоровчо-рекреаційний ефект не завжди може бути досягнутий через відсутність науково обґрунтованих,

розроблених та апробованих програм проведення занять для дітей дошкільного віку.

Також відсутній належний контроль за показниками фізичного стану дошкільнят у процесі занять та інших елементів організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності, що зумовлює актуальність подальших досліджень.

Таблиця 1

Огляд дитячих футбольних клубів (м. Київ)

Назва	Вік, років	Назва	Вік, років
Футбольний клуб «Фортуна»	5–13	Дитяча футбольна школа «Fresh football»	3–10
Дитячо-юнацька футбольна школа «Динамо»	6–17	Дитячо-юнацька академія футболу «Говерла»	3–10
Дитячо-юнацький футбольний клуб «Столичний»	5–13	Дитячо-юнацький футбольний клуб «Ніка-Джуніор»	3–6
Дитяча академія футболу	3–7,5	Українська футбольна школа «UFS»	4–8
Футбольний клуб «Олімпієць»	6–15	Дитячий футбольний клуб «ABC Football»	2–8
Футбольний клуб «ДЮСШ-14»	4–12	Дитяча академія футболу «REJO»	5–8
Футбольний клуб «Sparta»	6–11	Дитячий футбольний клуб «Super Ball»	3–6
Футбольний клуб «Дружба»	7–14	Кампанія «Stadvard FootyBall»	2,5–7
Футбольний клуб «Football style»	від 3 років	Футбольний клуб «Атлет»	від 6 років
Дитячий футбольний клуб «Easy Ball»	3–8	Дитяча футбольна школа «Дніпровський князь»	від 5 років
Футбольна академія раннього розвитку	2–10	Дитячий футбольний клуб «Футбiк»	3–7
Дитячий футбольний клуб «Вулкан»	від 3 років	Іспанська академія футболу	9–11
Дитячий футбольний клуб «Football kids»	2–10	Футбольна школа «Футболенд»	2,6–7
Дитячий футбольний клуб «Champion Kids»	3–8	Дитяча футбольна академія «Арсенал»	3–8

Висновки й перспективи подальших досліджень. Аналіз літературних джерел та педагогічного практичного досвіду фізичного виховання дітей дошкільного віку дали підставу зробити такі висновки. Провідні вчені вважають, що головним чинником зміцнення й збереження здоров'я є систематична рухова активність. Однак у науково-методичній літературі простежено недостатню визначеність щодо змісту, організаційно-методичних особливостей і параметрів рухової активності в дітей 5–6 років, особливо з використанням елементів спортивних ігор. Аналіз фахової літератури з проблеми дослідження дав підставу встановити, що на сьогодні, незважаючи на різноманітність програм, що впроваджуються в дошкільних освітніх установах, проблема організації оздоровчо-рекреаційних занять дітей дошкільного віку залишається актуальною. Це підтверджується тенденцією погіршення стану здоров'я, зниженням рівня рухової підготовленості дітей дошкільного віку. Фахівці вказують, що система фізичного виховання дітей у дошкільних освітніх установах функціонує недостатньо ефективно, та наголошують на необхідності її вдосконалення як у плані застосування традиційно використовуваних, так і впровадження нових засобів, форм і методів занять фізичними вправами. У цьому контексті особливий інтерес представляє використання ігрового методу і вправ з арсеналу спортивних ігор у системі оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей 5–6 років. Оздоровчо-рекреаційні заняття, побудовані на використанні елементів спортивних ігор та вправ, значною мірою сприяють підвищенню рівня фізичної підготовленості, фізичному й психічному розвитку, викликають підвищений інтерес до занять руховою діяльністю в дошкільнят.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі пов'язані з необхідністю розробки та теоретичного обґрунтування програми рекреаційно-оздоровчих занять в умовах дитячих футбольних клубів, спрямованої на підвищення безпечності й ефективності занять із дітьми дошкільного віку.

Джерела та література

1. Андреева О. Організація оздоровчо-рекреаційної рухової активності дітей дошкільного віку в умовах клубних занять / Олена Андреева, Рудольф Сухомлинов // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2016. – № 3. – С. 29–32.
2. Андреева О. Чинники, що лімітують залучення дітей дошкільного віку до оздоровчо-рекреаційної рухової активності / Олена Андреева, Рудольф Сухомлинов // Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту і туризму : зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. – Запоріжжя, 2016. – С. 150–151.
3. Бар-Ор О. Здоровье детей и двигательная активность: от физиологических основ до практического применения / О. Бар-Ор, Т. Роуланд ; пер. с англ. И. Андреев. – Киев : Олимп. лит., 2009. – 528 с.
4. Лахно, О. Г. Інноваційні технології розвитку психомоторних здібностей у фізичному вихованні дітей 2-го – 5-го років життя: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту, спец. : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / О. Г. Лахно. – Київ : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2013. – 21 с.
5. Пангелова Н. Є. Формування гармонійно розвиненої особистості дітей дошкільного віку в процесі фізичного виховання : [монографія] / Н. Є. Пангелова. – Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич О. М., 2013. – 432 с.
6. Петрова І. В. Проектування в соціально-культурній сфері : [навч. посіб.] / І. Петрова. – Київ : [б. в.], 2007. – 372 с.
7. Пасічник В. М. Удосконалення фізичних і розумових здібностей у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку з використанням інтегрально-розвивальних м'ячів : дис. ... канд. наук із фіз. вих. і спорту : [спец.] 24.00.02 / В. М. Пасічник. – Львів, 2014. – 295 с.
8. Клубні об'єднання: сутність, функції, специфіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://um.co.ua/9/9-16/9-168234.html>.
9. Eat Well and Keep Moving / L. W. Y. Cheung, H. Dart, S. Kalin, B. Otis, S. Gortmaker. – Human Kinetics, 2016. – 344 p.

Анотації

У статті визначено особливості клубної форми організації рекреаційно-оздоровчих занять дітей дошкільного віку для підвищення їхньої безпечності та ефективності. Для досягнення поставленої мети застосовувалися такі методи дослідження, як аналіз спеціальної науково-методичної літератури, контент-аналіз документальних матеріалів, педагогічні, соціологічні методи дослідження. У результаті роботи визначено основні ознаки клубу, такі як організація активного дозвілля, розваг та відпочинку; спільність інтересів, поглядів, уподобань і, відповідно, спільна діяльність відвідувачів клубу; можливість неформального спілкування; регулярність та оптимальна періодичність зустрічей; добровільність об'єднання; локальність клубного середовища; атмосфера співтовариства; відкритість. За результатами проведених соціологічних досліджень встановлено, що високої популярності набули дитячі футбольні клуби. Здійснено огляд наявних футбольних клубів міста Києва, спрямованість та особливості їхньої діяльності з дітьми дошкільного віку.

Ключові слова: дитячі футбольні клуби, діти дошкільного віку, рекреаційно-оздоровчі заняття.

Рудольф Сухомлинов, Елена Андреева. Особенности клубной формы организации рекреационно-оздоровительных занятий детей дошкольного возраста. В статье определяются особенности клубной формы организации рекреационно-оздоровительных занятий детей дошкольного возраста для повышения их безопасности и эффективности. Для решения поставленной цели применялись такие методы исследования, как анализ специальной научно-методической литературы, контент-анализ документальных материалов, педагогические, социологические методы исследования. В результате исследования определяются основные признаки клуба: организация активного досуга, развлечений и отдыха; общность интересов, взглядов, предпочтений и, соответственно, совместная деятельность посетителей клуба, а именно: возможность неформального общения; регулярность и оптимальная периодичность встреч; добровольность объединения; локальность клубной среды; атмосфера сообщества; открытость. По результатам проведенных социологических исследований установлено, что высокой популярностью пользуются детские футбольные клубы. Представлен обзор имеющихся футбольных клубов города Киева, направленность и особенности ихней деятельности с детьми дошкольного возраста.

Ключевые слова: детские футбольные клубы, дети дошкольного возраста, рекреационно-оздоровительные занятия.

Rudolph Sukhomlynov, Olena Andryeyeva. Peculiarities of the Club Form of Organization of Recreational and Health-enhancing Activities for Preschool Children. The article deals with peculiarities of the club form of organization of recreational and health-enhancing activities for preschool children aimed at improving their safety and effectiveness. In order to achieve the set objectives the following research methods were applied: analysis of special scientific and methodological literature, content analysis of documentary materials, pedagogical and sociological research methods. According to the result of the study the basic characteristics of the club were determined: organization of active leisure, entertainment and recreation; community of interests, views and preferences and, consequently, joint activity of club's visitors; opportunity for informal communication; regularity and optimal frequency of meetings; a voluntary association; the localness of club environment as a condition for creating private microspace; environment of «community»; openness. According to the results of performed sociological research, it is established that children's football clubs are very popular. The paper presents a review of functioning football clubs of Kyiv, as well as defines the focus and characteristics of their activity for preschool children.

Key words: children's football clubs, preschool children, recreational and health-enhancing activities.